

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№4

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026
APREL

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afrovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

STRATEGIC INTEGRATION OF BUSINESS PLANNING AND FORECASTING IN INDUSTRIAL ENTERPRISES.....	11
Sharipov K.A., Ismatullayev T.R.	
ВКЛАД БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ В СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ МАХАЛЛЕЙ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН: МЕХАНИЗМЫ, ДИНАМИКА И СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ	21
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
BUDJET TASHKILOTLARIDA XARAJATLARNI REJALASHTIRISH VA MOLIYAVIY NAZORATNI TASHKIL ETISH.....	27
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
FERMER XO'JALIKLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA SUBSIDIYA AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH.....	32
Xakimov Zafar Ibragimovich	
IQTISODIY O'SISHGA ERISHISHDA DAVLAT INNOVATSION VA INVESTITSION SIYOSATINING O'RNI	38
Xaydarova Yorqinoy Asqar qizi	
QURILISH SANOATIDA KORXONALARNI MOLIYALASHTIRISHNING NAZARIY KONSEPSIYALARI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLARI.....	44
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
ОСОБЕННОСТИ ВЫБОРА СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ МЕТАЛЛУРГИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА	50
Абдуллаева Матлуба Нематовна, Акбарова Муфаррах Мухитдиновна	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ КОМПАЕНС-КОНТРОЛЯ В КОМПАНИЯХ С ГОСУДАРСТВЕННЫМ УЧАСТИЕМ В УЗБЕКИСТАНЕ	56
Халтурдиев Айтмурат Маратович	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING ICHKI BELGILARI	64
Saatova Lolaxon Ergashevna	
INNOVATSION YONDASHUVLAR ASOSIDA OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH MEKANIZMLARI	71
Pulatov Abdullo	
MAJBURIY IJRO ETISH CHORALARINI TAKOMILLASHTIRISH: MILLIY VA XORIJIY TAJRIBA.....	76
Axmedov Zafarjon Zokirjon	
МОДЕЛЬ ИНТЕГРИРОВАННОЙ СИСТЕМЫ ESG-ТРАНСФОРМАЦИИ И ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ЕЁ РЕАЛИЗАЦИИ НА ПРЕДПРИЯТИИ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ	80
Ташпулатов Дильмурад Рустамович	
KORPORATIV KORXONALARDA KAPITALNI BUDJETLASHTIRISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	85
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
INNOVATSION MENEJMENTDA KOMMUNIKATSIYA VA TASHKILY MOSLASHUVCHANLIKNING ROLI: O'ZBEKISTON SHAROITI MISOLIDA	92
Atamatov Abdusalil Salomovich	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING AHAMIYATI VA UNING SALOHİYATINI BELGILOVCHI OMILLAR	97
Qodirov Baxodir Tursunovich, To'rayev Qaxramon Zokirjonovich	

NAMANGAN VILOYATIDA AYOLLAR TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA TADBIRKORLIK MUHITINI BAHOLASH	103
Raximova Moxigul Isroiljonovna	
O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TO‘G‘RIDAN-TO‘G‘RI XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISH BILAN BOG‘LIQ MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO‘LLARI	107
Davitova Shaxzoda Doniyor qizi	
ANALYSIS OF THE FORMATION OF MARKET DEMAND AND THE ESTABLISHMENT OF EQUILIBRIUM IN A MARKET ECONOMY	112
Kamilova Nargiza	
BO‘LAJAK FIZIKA O‘QITUVCHILARINI NANOTEXNOLOGIYA SOHASIDAGI BILIMLARNI TAQDIM ETISHGA VA O‘QITISHGA TAYYORLASH METODIKASI	115
Sottarov Abdulvali Umirqulovich	
INTEGRATING AI INTO STRATEGIC MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	120
Uktamova Durdona Bakhtiyor qizi, Sultonali Umaraliyevich Mekhmonov	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA IJTIMOYIY HISOBOTLAR VA ULARNING AHAMIYATI	130
Sayfullayev Mexroj Sayfullayevich	
SANOAT KLASTERINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY JIHATLARI.....	135
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSİYA SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI LIKVIDLIGINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI	140
Yangiboev Rustam Berdiyrovich	
MINTAQA IQTISODIY O‘SISH DRAYVERLARINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY XAVFLARNI BOSHQARISH MEKANIZMLARI.....	145
Turopova Nigora Xolmurod qizi	

MINTAQA IQTISODIY O'SISH DRAYVERLARINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY XAVFLARNI BOSHQARISH MEXANIZMLARI

Turopova Nigora Xolmurod qizi

Termiz davlat universiteti,

Iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi, i.f.f.n. (PhD)

E-mail: nigoraturpova92@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada mintaqa iqtisodiy o'sish drayverlarini rivojlantirish jarayonida yuzaga keladigan moliyaviy xavflarni boshqarish masalalari tahlil qilingan. Maqolada hududiy iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillari hamda moliyaviy xavflarning iqtisodiy o'sishga ta'siri o'rganilgan. Shuningdek, moliyaviy xavflarni samarali boshqarish orqali mintaqa iqtisodiy barqarorligini ta'minlash imkoniyatlari asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishda risklarni boshqarish tizimini takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: mintaqaviy iqtisodiyot, iqtisodiy o'sish drayverlari, moliyaviy xavflar, risklarni boshqarish, investitsiyalar, iqtisodiy rivojlanish.

Abstract. This article analyzes the mechanisms for managing financial risks in the development of regional economic growth drivers. The study examines the main factors of regional economic development and the impact of financial risks on economic growth. The results highlight the importance of effective financial risk management in ensuring sustainable regional economic development.

Keywords: regional economy, economic growth drivers, financial risks, risk management, investments, economic development.

Аннотация. В статье рассматриваются механизмы управления финансовыми рисками в процессе развития драйверов регионального экономического роста. Исследованы основные факторы регионального экономического развития и влияние финансовых рисков на экономический рост. Результаты исследования показывают необходимость совершенствования системы управления рисками для обеспечения устойчивого развития региональной экономики.

Ключевые слова: региональная экономика, драйверы экономического роста, финансовые риски, управление рисками, инвестиции, экономическое развитие.

KIRISH

Hozirgi davrda hududiy iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash davlat iqtisodiy siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mintaqalarning iqtisodiy salohiyatini oshirish, ishlab chiqarish samaradorligini yuksaltirish hamda investitsion muhitni yaxshilash iqtisodiy o'sishning muhim omillari sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu nuqtai nazardan, mintaqa iqtisodiy o'sish drayverlarini rivojlantirish masalasi iqtisodiy tadqiqotlarning dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Mintaqaviy iqtisodiy o'sish drayverlari sifatida sanoat ishlab chiqarishi, investitsiya faolligi, xizmatlar sohasi rivoji, innovatsion faoliyat hamda eksport salohiyati alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur omillarning samarali rivojlanishi hudud iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlaydi.

Biroq iqtisodiy rivojlanish jarayonida turli moliyaviy xavflar yuzaga keladi. Ushbu xavflar investitsiya loyihalarining samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi, moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini pasaytirishi hamda iqtisodiy barqarorlikka tahdid solishi mumkin. Shu sababli moliyaviy xavflarni o'z vaqtida aniqlash va ularni samarali boshqarish mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi mintaqa iqtisodiy o'sish drayverlarini rivojlantirish jarayonida yuzaga keladigan moliyaviy xavflarni tahlil qilish hamda ularni boshqarish mexanizmlarini asoslashdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish va iqtisodiy o'sish drayverlarini tadqiq etish iqtisodiyot fanida muhim ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu yo'nalishda ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan ilmiy tadqiqotlar olib borilgan.

Mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish nazariyasi va uning asosiy omillari bir qator taniqli iqtisodchilar tomonidan o'rganilgan. Xususan, M. Porter o'z tadqiqotlarida hududlarning raqobatbardoshligini oshirishda innovatsiyalar, investitsiyalar va ishlab chiqarish samaradorligi muhim o'rin tutishini ta'kidlaydi. Uning fikriga ko'ra, hududiy iqtisodiy rivojlanish ko'p jihatdan iqtisodiy klasterlar va ishlab chiqarish salohiyatining rivojlanish darajasiga bog'liq.

P. Krugman tomonidan ishlab chiqilgan yangi iqtisodiy geografiya nazariyasida mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish jarayonida ishlab chiqarish resurslarining hududiy taqsimlanishi, transport xarajatlari hamda iqtisodiy integratsiya jarayonlari muhim rol o'ynashi qayd etilgan. Ushbu nazariyaga ko'ra, iqtisodiy faoliyatning ma'lum hududlarda konsentratsiyalashuvi iqtisodiy o'sish sur'atlarini tezlashtiradi.

M. Todaro va S. Smith iqtisodiy rivojlanish omillarini tahlil qilar ekan, investitsiya faolligi, inson kapitali hamda institutsional muhit iqtisodiy o'sishning asosiy omillari ekanligini ta'kidlaydilar. Ularning tadqiqotlarida iqtisodiy rivojlanish jarayonida moliyaviy resurslardan samarali foydalanish alohida ahamiyat kasb etishi qayd etilgan.

Moliyaviy xavflar va ularni boshqarish masalalari ham iqtisodiy adabiyotlarda keng o'rganilgan. P. Samuelson va W. Nordhaus iqtisodiy jarayonlarda moliyaviy risklar iqtisodiy barqarorlikka sezilarli ta'sir ko'rsatishini ta'kidlab, risklarni baholash va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish zarurligini asoslab berganlar.

Mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan ham mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish hamda moliyaviy xavflarni boshqarish masalalari o'rganilgan. Xususan, O'zbekiston iqtisodiyoti sharoitida hududiy rivojlanishni ta'minlash, investitsiya muhitini yaxshilash hamda iqtisodiy o'sish drayverlarini rivojlantirish bo'yicha bir qator ilmiy tadqiqotlar olib borilgan.

Shu bilan birga, mavjud ilmiy tadqiqotlarda mintaqa iqtisodiy o'sish drayverlarini rivojlantirish jarayonida yuzaga keladigan moliyaviy xavflarni kompleks tarzda tahlil qilish va ularni samarali boshqarish masalalari yetarli darajada yoritilmagan. Ayniqsa, mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish jarayonida moliyaviy xavflarning iqtisodiy o'sishga ta'sirini tizimli ravishda o'rganish dolzarb ilmiy vazifalardan biri hisoblanadi.

Shu nuqta nazardan, mazkur tadqiqot mintaqa iqtisodiy o'sish drayverlarini rivojlantirish jarayonida yuzaga keladigan moliyaviy xavflarni tahlil qilish hamda ularni boshqarish mexanizmlarini asoslashga qaratilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda mintaqa iqtisodiy o'sish drayverlarini rivojlantirish jarayonida yuzaga keladigan moliyaviy xavflarning iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini o'rganish maqsadida bir qator ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida iqtisodiy-statistik tahlil, tizimli yondashuv, taqqoslash, tahlil va sintez hamda umumlashtirish metodlari qo'llanildi.

Iqtisodiy-statistik tahlil usuli yordamida mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlari, jumladan, investitsiyalar hajmi, sanoat ishlab chiqarishi, xizmatlar sohasi rivojlanishi hamda eksport ko'rsatkichlari tahlil qilindi. Ushbu usul iqtisodiy o'sish drayverlari va moliyaviy xavflar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlash imkonini berdi. Statistik ma'lumotlarni tahlil qilish jarayonida hududiy iqtisodiy rivojlanish dinamikasi hamda iqtisodiy o'sish sur'atlari o'rganildi.

Taqqoslash usuli orqali turli davrlarda kuzatilgan iqtisodiy ko'rsatkichlar o'zaro solishtirildi hamda mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish jarayonidagi o'zgarishlar aniqlab berildi. Ushbu usul yordamida iqtisodiy o'sish drayverlarining rivojlanish darajasi hamda moliyaviy xavflarning iqtisodiy jarayonlarga ta'siri baholandi.

Tizimli yondashuv metodidan foydalanish orqali mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish jarayoni murakkab iqtisodiy tizim sifatida ko'rib chiqildi. Mazkur yondashuv iqtisodiy o'sish drayverlari, investitsiya jarayonlari, ishlab chiqarish faoliyati hamda moliyaviy xavflar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni kompleks tarzda o'rganish imkonini berdi.

Shuningdek, tadqiqot jarayonida tahlil va sintez metodlaridan foydalanildi. Tahlil metodi orqali mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish jarayoniga ta'sir etuvchi asosiy omillar alohida komponentlarga ajratilib o'rganildi, sintez metodi yordamida esa ushbu omillar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik umumlashtirildi hamda iqtisodiy rivojlanish jarayonidagi ularning kompleks ta'siri baholandi.

Tadqiqotda analitik yondashuv ham qo'llanilib, mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlari hamda moliyaviy xavflar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilindi. Mazkur yondashuv iqtisodiy o'sish drayverlari rivojlanishida moliyaviy risklarning ta'sir darajasini aniqlash hamda ularni boshqarish yo'nalishlarini asoslash imkonini berdi.

Tadqiqotda foydalanilgan metodlar majmuasi mintaqa iqtisodiy rivojlanishida moliyaviy xavflarning iqtisodiy o'sishga ta'sirini kompleks tahlil qilish, iqtisodiy o'sish drayverlari rivojlanishining asosiy tendensiyalarini aniqlash hamda hududiy iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan ilmiy xulosalar ishlab chiqish imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ta'kidlash joizki, mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish jarayonida bir qator muhim omillar iqtisodiy o'sish drayverlari sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu drayverlar hududiy iqtisodiy faollikni oshirish, investitsiya muhitini yaxshilash hamda ishlab chiqarish samaradorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishda investitsiya faolligi, sanoat ishlab chiqarishining rivojlanishi, xizmatlar sohasi kengayishi, innovatsion faoliyat hamda eksport hajmining oshishi iqtisodiy o'sishning asosiy drayverlari hisoblanadi. Mazkur omillar hududiy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi (1-jadval).

1-jadval. Mintaqaviy iqtisodiy o'sish drayverlari¹

Iqtisodiy drayverlar	Iqtisodiy ta'siri
Investitsiyalar hajmi	ishlab chiqarish hajmining oshishi
Sanoat rivoji	yangi ish o'rinlarining yaratilishi
Xizmatlar sohasi	iqtisodiy faollikning ortishi
Innovatsiyalar	texnologik rivojlanish
Eksport faoliyati	valyuta tushumining ko'payishi

Tahlil natijalariga ko'ra, investitsiyalar hajmining ortishi ishlab chiqarish faoliyatining kengayishiga, yangi texnologiyalarni joriy etishga hamda iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Sanoat ishlab chiqarishining rivojlanishi esa hududlarda yangi ish o'rinlarining yaratilishiga hamda aholi daromadlarining oshishiga olib keladi. Xizmatlar sohasi kengayishi iqtisodiy faollikni oshiradi va hududiy iqtisodiy tizimning diversifikatsiyasini ta'minlaydi.

Bundan tashqari, innovatsion faoliyatning rivojlanishi ishlab chiqarish jarayonlarining modernizatsiyasiga hamda yangi texnologiyalarning joriy etilishiga xizmat qiladi. Eksport faoliyatining rivojlanishi esa hududiy iqtisodiyotga qo'shimcha valyuta tushumlarini ta'minlab, iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlaydi (2-jadval).

2-jadval. Mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishda moliyaviy xavflar²

Moliyaviy xavf turi	Iqtisodiy ta'siri
Investitsiya xavfi	investitsiya loyihalari samaradorligining pasayishi
Kredit xavfi	moliyaviy tizim barqarorligiga salbiy ta'sir
Inflyatsiya xavfi	real daromadlarning kamayishi
Valyuta xavfi	tashqi savdo operatsiyalariga ta'siri
Likvidlik xavfi	korxonalar moliyaviy barqarorligiga ta'siri

Tahlillar natijalariga ko'ra, moliyaviy xavflar iqtisodiy rivojlanish jarayoniga turli darajada ta'sir ko'rsatadi. Xususan, inflyatsiya xavfi real daromadlarning kamayishiga olib kelib, iqtisodiy faollikni pasaytirishi mumkin. Kredit xavfi moliyaviy tizim barqarorligiga ta'sir ko'rsatib, investitsiya jarayonlarining sekinlashishiga sabab bo'ladi. Valyuta xavfi esa tashqi savdo operatsiyalarining samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqot natijalari mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish jarayonida iqtisodiy o'sish drayverlari va moliyaviy xavflar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik muhim ahamiyat kasb etishini ko'rsatdi. Tadqiqot davomida investitsiyalar hajmi, sanoat ishlab chiqarishi, xizmatlar sohasi rivoji, innovatsion faoliyat hamda eksport hajmining oshishi mintaqa iqtisodiy o'sishining asosiy drayverlari ekanligi aniqlandi. Mazkur omillar hududiy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

1 Muallif ishlanmasi.

2 Muallif ishlanmasi.

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari iqtisodiy rivojlanish jarayonida turli moliyaviy xavflar yuzaga kelishini ham ko'rsatdi. Xususan, investitsiya xavfi, kredit xavfi, inflyatsiya xavfi, valyuta xavfi hamda likvidlik xavfi iqtisodiy barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ushbu xavflar investitsiya loyihalarining samaradorligini pasaytirishi, moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini kamaytirishi hamda iqtisodiy rivojlanish sur'atlarining sekinlashishiga olib kelishi ehtimoli mavjud.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish barqarorligini ta'minlash uchun iqtisodiy o'sish drayverlarini rivojlantirish bilan bir qatorda moliyaviy xavflarni samarali boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish zarur. Xususan, investitsiya muhitini yaxshilash, moliyaviy resurslardan samarali foydalanish, iqtisodiy risklarni monitoring qilish tizimini rivojlantirish hamda hududiy iqtisodiy siyosatni takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, mintaqaviy iqtisodiy rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishda moliyaviy xavflarni hisobga olish hamda ularni boshqarish bo'yicha samarali mexanizmlarni joriy etish hududiy iqtisodiyotning barqaror va muvozanatli rivojlanishini ta'minlaydi. Natijada iqtisodiy o'sish sur'atlari oshadi, investitsiya faolligi kuchayadi hamda hududlarning iqtisodiy raqobatbardoshligi ortadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Porter, M. (1998). *Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press.
2. Krugman, P. (1995). *Geography and Trade*. Cambridge: MIT Press.
3. Todaro, M., & Smith, S. (2015). *Economic Development*. Pearson.
4. Samuelson, P., & Nordhaus, W. (2010). *Economics*. McGraw-Hill.
5. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari.

muhandislik

& iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100